

připravila: Lenka Požárová
foto: Lenka Požárová

Coby nespoutaný tvůrce porušuje tradiční pravidla a umí se podívat i na banální předměty nově a neobvykle. Nejplodnější návrhář doby, Karim Rashid, který předefinováá pojetí současného designu, navštívil na konci loňského roku Českou republiku, aby se podělil se o své mnohdy pionýrské myšlenky.

Prostor jako živočich

Na podium v rotundě funkcionalistického pavilonu brněnského výstaviště vystoupá po pár schůdcích vysoký štíhlý elegán s černým čírem vyčesaným nad čelem do hurvínkovské kudrlinky. V ležérním krémově bílém obleku odlehčeným tričkem a s nepřehlédnutelnými futuristickými teniskami bez tkaniček, které dělají dojem, jako by mu někdo ovázal chodidla gázou, se pohybuje až s taneční ladností.

„Musí mít hodně dobrého dermatologa,“ šeptne žena v třetí řadě své sousedce. Karimu Rashidovi, by pětasedesát hádal málokdo. Ač je jeho výstřední i mladistvé vzezření nepřehlédnutelné, je to zejména jeho dílo, co vzbuzuje právem pozornost.

Jeden z nejvýraznějších a nejplodnějších světových designérů naší doby má na kontě přes 4000 realizovaných návrhů ve 47 zemích světa i více než 400 mezinárodních ocenění. Jeho práce jsou součástí kolekcí v newyorském Museum of Modern Art či pařížském Centre Pompidou.

Všichni napjatě poslouchají muže s příjemně měkkým hlasem, jehož práce se s nebývalou pestrostí prolíná na poli designu interiérového, průmyslového, obalového, grafického, ale i módního.

Sexy odpadkový koš

Už ikonický je dnes jeho kancelářský odpadkový koš Garbo pojmenovaný po svůdné herečce. „Ten koš se italské společnosti Umbra, pro kterou vznikal, zdál příliš divoký a progresivní. Tvrdili, že si nejdřív potřebují u vzorku lidí vyzkoušet reakce. Říkal jsem, vždyť je to jen odpadkový koš, proč do toho néjít víc intuitivně? Všechno jsem měl promyšlené, dobrý materiál i dobrou cenu, tak proč to nezkusit?“ Koš se na trhu objevil v roce 1995 a designér si s nostalgií i úsměvem vzpomíná, jak ho spatřil ve výlohách: „Wow, je mi pětatřicet a konečně jsem něco dokázal.“ Na okraj se patří zmínit, že tento revoluční kousek je na trhu dodnes a prodalo se ho více než 10 mil. kusů.

V průběhu kariéry spolupracoval Karim Rashid se zvuchými značkami jako Prada, Hugo Boss, ale i Sony, 3M, Samsung, Citibank, Swarovski, Artemide či Ericsson. Tvořil neobvyklé lahvičky parfémů pro Kenzo, hodinky či nádobí pro Alessi i vlajkové obchody Giorgio Armani. Pro luxusní francouzskou značku šampaňského Veuve Clicquot vytvořil zcela nový objekt a sice dvojsedačku pro zamilované, jejímž středobodem je chladicí box na láhev šampaňského.

Přinést světu originál

V jeho provedení získává křeslo, lampa, dóza na krém, pohovka, nádobí, vibrátor či tenisky jiné zábavnější pojetí, než jsme zvyklí. Karim je vizionář a s pořádnou dávkou hravosti přeměňuje banální předměty jako lopatku se smetáčkem, dvířka šatní skříně, kartáček na zuby, sítko do umyvadla či kliku dveří do sféry „nevidáno-neslýcháno“.

Pro americkou značku Bobble vyvinul vůbec první stylovou plastovou láhev (samozřejmě z nezávadného materiálu) znovu naplnitelnou kohoutkovou vodou s vyměnitelným uhlíkovým filtrem ve výrazných šesti barvách. Použitím této lahve přitom lidé pomáhají životnímu prostředí ušetřením milionů jednorázových plastových lahví. Pro Pepsi stvořil zcela unikátní technologii elegantní plechové „lahvičky“ s korunkovým uzávěrem, které byly představeny v rámci Desing Week v Milánu v roce 2016.

Svou suverenitu v nacházení nevšedních cest posunul ještě o level výš u vinných lahví pro kanadské vinařství Stratus. Zatímco ostatní by se soustředili na etiketu či vyvíjeli nový tvar láhve, Karim běžnou lahev rozsekal na čtyři kusy, aby je pak při seskládání drobně vychýlil z osy. Výsledkem je nepřehlédnutelná láhev, kde spodní výčnělky při nalévání vína plní i funkci jako dekantér, neboť slouží k usazení sedimentů vznikajících při delším zrání vína v lahvi.

Ačkoli by se mohlo zdát, že návrhy Karima Rashida mají hlavně šokovat, sám designér se okázalosti brání a rád navrhuje předměty denní potřeby pro širokou veřejnost. „Když pracuju na něčem, co se příliš podobá něčemu již existujícímu, tudy jít nechci. To mě neuspokojuje. Mám téměř absurdní potřebu

„Miluju udržitelný plast, který lze libovolně tvarovat, barvit i potiskovat. Miluju i oblé věci, protože jsou pro mě uklidňující.“

přinést světu zahlcenému předměty jen něco, co má smysl, jen něco originálního,“ přiznává muž, který nejde za hranici funkčnosti, nemá rád trendy a inspiruje se chybami druhých. Podle něj mají designéři vytvářet budoucnost, ne recyklovat to, co jednou už bylo vytvořeno. „Jen pokud vaše práce vychází z účelu, emocí a pravdy, se stává nadčasovou. Trendy vyblednou. Myšlenky přetrvávají.“

Dětství, co formuje osobitost

„Pamatuju si, že po mě učitel házel pravítkem pokaždé, když jsem jako levák používal levou ruku. Od té doby umím kreslit levačkou i pravačkou,“ přiznává nadaný muž, který se nebál udělat ze svého omezení výhodu.

Jeho otec byl scénografem a v domácnosti Rashidů se na estetiku kladl důraz. „Často jsme se stěhovali. Jednou táta zbouřil kus zdi mezi pokoji a místo dveří tam udělal kulatou díru. Stěny pak polepil velkými grafikami a zajímavými plakáty.“ Doma byli zvyklí na spoustu barev, měli tyrkysové křeslo a růžový gauč. Přičemž otec nábytek často sám navrhoval. „Byl velmi svobodomyslný, nosil domů spoustu knih o světově uznávaných módních návrhářích, malířích i architektch a my to četli spolu s ním. Nikdy nás k tvorbě nenutil, bylo nám to přirozené. Po nedělní snídani jsme měli zvyk, že jsme se sourozenci navzájem malovali portréty jeden druhého,“ vzpomíná Karim na dětství, kterého ho utvářelo.

„Pamatuju si, že mi táta koupil oranžový oblé budík s rádiem. Byla to ta nejkrásnější věc, co jsem měl. Miluju hudbu a kombinace poslouchat ji a dívat se přitom na krásnou věc ve mně zažehla touhu takové věci navrhovat.“

Přesto, že byl Karim výtvarně nadaný, ve svém zaměření byl rozpolcený. Přihlášky na

vysokou školu si proto podal tři, na výtvarné umění, módní návrhářství a architekturu. „Ve chvíli, kdy jsem se rozhodl pro architekturu, bylo už příliš pozdě, místa byla obsazená. Škola mi ale nabídla obor průmyslového designu, který byl otevřený teprve druhým rokem, s tím, že v prvních letech se stejně studuje jen samá architektura. Já si totiž do té doby myslel, že všichni designéři musí být vystudováni architekti. Produkty, které jsem obdivoval jako kávovary, Vespu nebo módu v Itálii navrhovali totiž výhradně architekti.“ Přiznává, že osud se postaral o to, aby se dostal přesně tam, kde chtěl být.

Poznávací znamení

Růžovou barvu, která je pro designéra Karima Rashida filozofií svobody, optimismu a individuality, považuje za základní barvu se stejnou univerzálností, jako má bílá. Nebojí se ji používat v předmětech, interiérech a často ji sám nosí, čímž bourá předsudky, že tato barva náleží jen do šatníků gayů. Mimochodem už na slavnostní ceremonii při ukončení střední školy si ušil saténový oblek neomylně v růžové.

„Barva pro mě není jen dekorace, je to a atmosféra, energie i emoce,“ tvrdí Karim Rashid. „Zvykli jsme si, že udržitelnost znamená nevýrazné barvy, béžová, tmavě zelená nebo hnědá, protože tyto barvy známe z přírody. Ale to neznamená, že když uděláte něco výrazně barevného, že to není 100% ekologicky zodpovědné,“ shrnuje a zdůrazní, že u svých projektů na udržitelnost dbal ještě dřív, než se o ní začalo všude mluvit.

Jeho styl se vyznačuje výraznými nebo pastelovými tóny, neobvyklými kombinacemi a lesklými lakovanými povrchy často potištěnými grafickými vzory. „Miluju udržitelný plast, který lze libovolně tvarovat, barvit

i potiskovat. Miluju i oblé věci, které jsou pro mě uklidňující.“ Není divu, že časopis Time ho proto kdysi nazval plastovým princem.

Karimova díla mají často fluidní organické tvary, futuristickou náladu a neobvyklé není, když se jeden předmět přelévá do druhého v ojedinelé sousoší. Tak jako v případě pohovky, která za zády pokračuje jako jídelní stůl a v jiné části se přelévá do stolu psacího. Sám tvůrce svůj styl označuje za smyslný minimalismus a v ideální budoucnosti by podle něj měl být design demokratický, tedy dostupný všem.

Možnost naservírovat prožitek

„Poté, co jsem dvacet let navrhoval produkty, toužil jsem navrhnout celý interiér. V interiéru se dotýkáte celého emočního prožitku lidí, kteří se v něm ocitnou, a můžete ho svou prací přetvářet. Prostor je pro mě úplně jiný živočich než předmět,“ svěruje se Karim, pro kterého byla přelomová spolupráce na restauraci Morimoto ve Filadelfii v roce 1999. Oceňováno bylo použití kombinace bambusu, skla a inovativního LED osvětlení měnícího barvy u každého stolu.

V roce 2004 následoval interiérový design hotelu Semiramis v Aténách a postupně se přidaly další projekty. Doslova vyřadit se mohl pro německý řetězec Prizeotel u cenově dostupných pokojů s futuristickým designem, kde čelist posbírá host z podlahy už na recepci.

„Když pracuji na hotelovém interiéru, vždy si jsem vědom, že lidé tu jsou jen krátce a měli by mít zážitek, který nebudou mít nikde jinde. To miluju, být téměř provokatérem, probudit lidi k životu a udělat jim radost.“

Podle Karima Rashida je přitom důležité rozlišovat interiérový design od interiérového dekorování. Zatímco každý s trochou vkusu prý dokáže interiér dekorovat tím, že postaví vybraný stůl sem a vybranou pohovku tam, u interiérového designu jde už o náročnější profesi. „Pokud navrhnete dveře v hotelu, měli byste se současně vcítit do toho, jaké to je, těmi dveřmi projít. Jaké to je držet v ruce kliku? A potřebují ty dveře vůbec kliku? Nestačí mít v kapse „klíč“, který ty dveře v blízkosti automaticky otevře? Navrhujete lidský zážitek, který by měl být bez zádrhelů. Host by neměl hledat, jak se zapíná lampa nebo sprcha.“

KARIM RASHID

→ Karim Rashid se narodil v roce 1960 v Káhiře a než se v 7 letech s rodiči usadili v Kanadě, žili v Římě, Paříži i Londýně. Vystudoval průmyslový design na Carletonské univerzitě v kanadské Ottavě a pokračoval ve studiích v Neapoli. Rok pracoval v Milánu a sedm let v Kanadě, kde mimo jiné navrhoval

rentgen, mamograf nebo poštovní schránky. Frustrovalo ho, že nedostává prostor pro originalitu, ke které naopak v Itálii vzhlíželi, proto vzal tříleté angažmá jako učitel designu. Vyhodili ho už po prvním roce s tím, že jeho hodiny jsou o filozofii víc než o designu. V roce 1993 se Karim přesunul do New

Yorku, kde si otevřel vlastní designové studio. Potřetí ženatý umělec je autorem několika knih o designu a bývá uváděn mezi deset nejvlivnějších designérů všech dob. Denně minimálně hodinu cvičí, miluje tanec a věří, že zvědavost je tím, co udržuje mysl i tělo mladé.

„Design není o předmětu. Je to zviditelněná energie, zhmotněný optimismus. Je to víra v zítřek.“

Omezení jako výzva

U návrhů nemocničních pokojů pro zadavatele z Tel Avivu pracuje Karim s citlivým neoslňujícím osvětlením vkomponovaným přímo do stěn či stropů, matnými přepážkami mezi postelemi pro zachování intimity či pojízdnými vysokými stolkami, které z boku postele nabídnou potřebnou plochu pro talíř či osobních věcí. A samozřejmě spoustou barev! Člověka to přiměje zamáčknot slzu dojetí, při pochopení, jak lze jinak nepřátelskému prostoru vtisknout lidskost, útulnost, optimismus i krásu.

„Projekt bohužel zastavil covid a poté znovu tamní válka. Všechny prostory v nemocnici byly oblé, stěny byly zvlněné a neexistovaly rohy ani na chodbách. Hrany jsou vizuální překážkou a na podvědomé úrovni vytvářejí napětí, které nás stresuje. Proto je zjemňuju, aby se tu lidé cítili co nejvíc uvolněně. Prvořadě pro mě bylo co nejvíc zkrátit vzdálenost mezi příjmem a operačním sálem. Práce založená na kombinaci funkčnosti i krásy mi umožnila navrhnout prostor, jaký dosud nikdo nestvořil. Jen díky fluidnosti celého místa a použití barev můžete zažít v nemocnici zcela jiné emoce, než je to obvyklé.

Největší výzvou pro Karima Rashida byl interiér neapolské stanice metra v blízkosti zdejší univerzity, kde pasažéři stráví maximálně 6 minut. „Přemýšlel jsem, jak se za tak krátkou dobu můžu lidí dotknout nebo je motivovat. Zvlášť v sedm ráno po cestě do práce, když nechcete být součástí světa. Proto vás už vstup do metra probudí. Je informativní ale i zábavný.“ A tak si můžou lidé na schodišti se stěnami pokrytými bílými dlaždicemi všimnout každý den jiných slov, které jsou na nich natištěné. Je jich tu na dva tisíce a ani jedno ještě před 30 lety neexistovalo (jako např. software, algoritmus, synergie,

navigace, udržitelný, heslo, virtuální, server). „Pak se ocitnete v obrovském prostoru, který je amorfni, kde je velká socha Sedm hříchů a podlahy mají vizuální potisk přímo do keramiky,“ dodává designér, který šest měsíců experimentoval, než se ve výrobě povedlo, aby byl ornament keramických dlaždic odolný a vydržel i 40letý provoz. „Veřejné prostory jsou rigidní, ale čím víc omezení dostanu, tím víc jsem kreativní. Tlačí mě to. Posouvá. A hlavně mě to těší!“

Hudba moderní doby

Před dvaceti lety vytvořil Karim Rashid v Barceloně pro výstavu koupelnu budoucnosti. „Pokud jste na podlahu vkročili bosí, za zrcadlem se zobrazila vaše váha a váš index tělesné hmotnosti. I záchod být chytrý a zanalyzoval vaši stolici a moč. Telefon zdokumentoval, zda vám chybí hoříček nebo železo. Tehdejší technologie toto tenkrát ještě neumožňovala a byla to koupelna z říše snů. Dnes je to vše díky pokročilým technologiím už možné, a dokonce i velmi jednoduché. Přesto takové koupelny nikdo nedělá, neboť máme strach z inovací a čekáme, až je na to trh připravený. Trh je připravený a víte, jak to poznáte? Protože kdykoli přijde na trh nový kousek nabitý technologií, v tu ránu je rozebraný. Dnes zjišťujeme, jak technologie dělají náš život jednoduššími i pohodlnějšími. Je to hudba moderní doby.“

Jako designér Karim navrhoval spoustu věcí, přesto má nesplněný sen: navrhnout elektrické auto. „Jeden z návrhů, co jsem kdysi dělal pro Nissan v rámci koncepčních aut, byl automobil kolem dokola obkroužený gumovým podsvíceným blatníkem z průsvitného silikonu. Když přejedete do jiného pruhu a dáte blinkr, celá jeho polovina se rozsvítí,“ líčí světově úspěšný

návrhář s dětským nadšením. Podotýká, že zatímco LED technologie byla před 20 lety násobně dražší, v dnešní době, kdy je něco takového jednoduché vyrobit, to stále nikdo nevyužil. „Když takové auto vyjede, je to lesklá krásná věc, která by přitom byla i funkční. Kovovou karoserii jsem udělal se vzorkem, díky čemuž nejsou na kapotě vidět škrábance, kterým se časem nevyhnete.“ Tento figl se Karim Rashid naučil u plastových křesílek, které opatřil strukturou, díky které běžné škrábance nebyly vidět. „Vidím, že s tím, s čím jsem přicházel kdysi před 10 – 20 lety teď přichází někdo jiný a jde to do výroby, protože doba se změnila. Je nezadržitelné, že někdo jiný postupem času přijde se stejným nápadem.“

Prokletí předbíhat dobu

Ne každý projekt, na kterém vizionářský Karim Rashid pracoval, skončil jeho realizací, aby po letech jiný návrhář prorazil se stejným nápadem. „Ano, předbíhám dobu, ale nejsem šílený. Víím, co dělám a jsem přitom nohama na zemi. Většina světa je však velmi konzervativní a lidé se bohužel jiného pojetí zaleknou.“ Klientům proto designér připomíná, že lidé si nepamatují bezpečné projekty, ale ty, které jim daly pocit něčeho nového.

Návrhář přiznává, že po covidu se trh razantně změnil a zakázek ubylo. „Důvodem, proč mi teď už s nabídkami nikdo neklepe na dveře je, že nedělám trendy jako ostatní. Nedělám hotely v béžové. Kdybych prodal svou duši a dělal líbivé věci, mohl bych být jeden z těch, kdo má kancelář o 300 zaměstnancích. Pro mě to ale není možné,“ trvá na svých hodnotách.

Tým Karima Rashida čítá pět lidí a designér si nezřídku díky pokročilým technologiím zvládne udělat vše i sám. Nepotřebuje kancelář, vystačí si doma s menším pracovním stolem a návrhy, které kreslí stále rukou, vznikají u jídelního stolu nebo třeba v letadle.

„Pro mě navrhování není o tom mít svou židli vystavenou v muzeu. Je to o tom, že se svou prací dotknu něčího života, umožním novou zkušenost, na kterou nikdy nezapomenou. Design není o předmětu. Je to zviditelněná energie. Je to zhmotněný optimismus. Je to víra v zítřek.“

